

Το Κρούσοβο που βρίσκεται βόρεια του Μοναστηρίου είχε την εποχή εκείνη 12.000 περίπου κατοίκους ως επί το πλείστον βλαχόφωνους ακραιφνείς Έλληνες και ήταν έδρα της Μητρόπολης "Πρεσπών και Αχριδών". Η οικονομική ευμάρεια των κατοίκων, η οποία προερχόταν από επιχειρήσεις που είχαν στις μεγάλες πόλεις της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας και της Ευρώπης, είχε μεταμορφώσει το Κρούσοβο σε μία όμορφη πόλη με μεγάλα και πολυώροφα σπίτια και δημόσια κτίρια.

Στο Κρούσοβο υπήρχε ένας μικρός αριθμός Σέρβων και στο άκρο της πόλης υπήρχε μια φτωχή γειτονιά Βουλγάρων.

Το τοπικό επαναστατικό επιτελείο με επικεφαλής τον **Τοντόρ Χρηστώ φ** αποτελείτο από τον **Νικόλα** που

Γκάρεφ

ήταν και ο εκπρόσωπος του Κρουσόβου στο συνέδριο του Σμίλεβο, τον

Τόμε Νίκλεφ

και τον

Αντονογέν Χατζώ φ

.

Αρχηγός της τοπικής ομάδας ήταν ο **Πήτο Γούλη** και βοεβόδες της περιοχής οι **Γκιουρτσίν Ναούμωφ, Μάρκο Χρηστώ φ, Χρήστε Τάσεφ, Κώ στα Χρηστώ φ, Τάσκο Κάρεφ, Αντρένια Ντήμωφ, Πόπε ή Ποπέτο Κωνσταντίν**

και

Ιβάν Ναούμωφ Αλαμπάκ

Στην πόλη βρισκόταν τουρκική φρουρά από 20 περίπου άνδρες, μερικοί χωροφύλακες και δημόσιοι υπάλληλοι.

Τη νύκτα της 20ης Ιουλίου / 2 Αυγούστου δύναμη περίπου 600 κομιτατζήδων και στρατολογημένων χωρικών κατέλαβαν τα γύρω από την πόλη υψώματα ενώ άλλοι 200 εισέβαλα στην πόλη. Κατέλαβαν το Διοικητήριο στο οποίο βρίσκονταν ελάχιστοι Τούρκοι χωροφύλακες, αφού πρώτα το πυρπόλησαν και το Τηλεγραφείο. Μετά από 12ωρη προσπάθεια κατάφεραν να πυρπολήσουν και να καταλάβουν τον στρατώνα που βρισκόταν στην ανατολική πλευρά της πόλης και στον οποίο βρίσκονταν οι λίγοι άνδρες της φρουράς.

Οι Βούλγαροι έμειναν κύριοι της πόλης για 9 ημέρες στο διάστημα των οποίων ανάγκασαν το βλάχικο και σέρβικο πληθυσμό να τους παραδώσει στο όνομα του αγώνα όπλα, φυσίγγια, βελέντζες, τρόφιμα και ποτά.

Στο μεταξύ συγκροτήθηκε επιτροπή με επικεφαλής τον Νικόλα Γκάρεφ η οποία ανέλαβε τη διοίκηση της πόλης και επέβαλε υποχρεωτικές εισφορές σε χρυσές λίρες. Τις εισφορές αυτές τις εισέπραττε εκβιαστικά και εξέδιδε και αποδείξεις. Όλοι οι κάτοικοι υποχρεώθηκαν να προσφέρουν προσωπική εργασία για την κατασκευή προχωμάτων γύρω από την πόλη. Όσοι δεν ήθελαν ή δεν μπορούσαν να προσφέρουν προσωπική εργασία μπορούσαν να την εξαγοράσουν με χρυσές λίρες. Έγινε επίταξη των τεχνιτών οι οποίοι ήταν αναγκασμένοι να προσφέρουν τις ποσότητες των σιτηρών και του αλευριού που υπήρχαν στα σπίτια ή στα μαγαζιά. Οι δε μύλοι και οι φούρνοι αναγκάστηκαν να δουλεύουν συνέχεια για να ικανοποιήσουν τις ανάγκες των εξεγερθέντων.

Στις 30 Ιουλίου / 12 Αυγούστου ο **Μπαχτιάρ πασάς** επικεφαλής σώματος 7.000 περίπου ανδρών (μη υπολογιζομένων των βασιβουζούκων που ακολουθούσαν) στρατοπέδευσε γύρω από την πόλη και έδωσε δίωρη διορία στους κατοίκους να την παραδώσουν, αλλά όπως ήταν φυσικό οι Βούλγαροι απάντησαν αρνητικά.

Μετά το τέλος της διορίας αυτής ο τουρκικός στρατός άρχισε τον βομβαρδισμό των βουλγαρικών θέσεων, ενώ συγχρόνως έπαιρνε επίκαιρες θέσεις για να μπει στην πόλη. Κατά ένα περίεργο τρόπο οι Βούλγαροι έφυγαν από το πεδίο χωρίς να συγκρουσθούν με τους Τούρκους, λέγεται μάλιστα ότι για τον σκοπό αυτό ο επικεφαλής των Τούρκων αμείφθηκε με ένα αρκετά μεγάλο ποσό σε χρυσές λίρες. Μόνο ο Γούλη έμεινε στην πόλη και αντιμετώπισε τους Τούρκους επικεφαλής μια ομάδας 80 περίπου ανδρών, κατάφερε να αμυνθεί για δυο περίπου ώρες και μετά σκοτώθηκε με όλους τους άνδρες του.

Επί 4 ημέρες οι Τούρκοι στρατιώτες και βασιβουζούκοι λεηλάτησαν, έκαψαν και κατάστρεψαν κάθε δημόσιο ή ιδιωτικό κτίριο. Δεν σταμάτησαν παρά μόνο μπροστά στη βουλγαρική συνοικία η οποία κατά ένα πολύ παράξενο τρόπο έμεινε ανέπαφη.